

KIRKEN OG VERDENSMISJONEN I DAG

av

LESSLIE NEWBIGIN

La meg til en begynnelse minne om tre områder der kirken, når den midt i det tyvende århundre skal drive misjon, står overfor en situasjon som er meget forskjellig fra den i det nittende århundre.

1. Misjonen slik som vi kjenner den i dag, ble til og utviklet sine karakteristiske former og ideer i en tid da makten utgikk fra den del av verden der den hvite rase hører hjemme. Det var en tid da det ble tatt for gitt nesten overalt hvor man i det hele hadde mulighet for å få kjennskap til forholdene, at initiativet i verdenspolitikken og ansvaret for de store linjer lå i hendene på den hvite rase. Den tid er nå til ende.

Det er et faktum — enten vi nå gleder oss over det eller ikke — at for den aller største del av menneskeheten er den viktigste kjensgjerning i vår tid ikke erobringen av verdensrommet, heller ikke konflikten mellom øst og vest, men avslutningen av den periode i verdenshistorien som ble dominert av den hvite rase i Vest-Europa og dens utløpere. De politiske resultater av dette tidsskifte er for vel kjent til at jeg behøver å regne dem opp. Mindre erkjent er det at de samme tendenser gjør seg gjeldende kulturelt, moralsk og religiøst. La oss f. eks. ta India, som jeg kjenner fra 23 år tilbake. Her kan umulig noen tvile på at Vasco da Gama-æraen er forbi, — for å bruke K. M. Panikkars uttrykk. De store ikke-kristne religioner og kulturer forholder seg ikke lenger passive overfor offensiven fra det kristne Vesten. De er gått over til motangrep. Deres fremste representanter er overbevist om at de har tatt mål både av Vestens kultur og moral og av

den kristne religion, og at de har lite å frykte eller lære fra den kant. Når det gjelder religion, kjenner den moderne skolerne hindu det slik at verden er hans. Han vet seg fullstendig kompetent til å mestre hele Vestens teknikk og kultur, og kaster seg frimodig ut i strømmen av moderne vitenskap og teknologi uten å være det minste redd for at han dermed skal miste sin åndelige forankring i den gamle tro. Han er trygg på at i Vedanta har han den endelige sannhet som omfatter all annen kunnskap. Han erkjenner det positive i kristendommen, men er på samme tid overbevist om at den er bare ett av de mange lokale og foreløbige forsøk av mennesker på å gi uttrykk for den uutsigelige sannhet som en gang for alle er inkarnert i Indias mystiske og metafysiske tradisjoner. Naturlig nok ser han derfor i den kristne misjonærs forkynnelse et beklagelig forsøk på å gi ut noe for absolutt sannhet som bare har relativ gyldighet. I realiteten er den ikke noe annet enn en levning fra kolonitiden som trygt kan tolereres, fordi den nødvendigvis vil bli fullstendig uten virkning. På moralens område er etter hans oppfatning forholdet det samme. Den tid er forbi da den hvite rase, inspirert av kristendommen, kunne gjøre krav på et moralsk lederskap i verden. Undres om vi hvite egentlig forstår hvor grundig vi har kompromittert oss? Våre kriger, våre atombomber og vår sørgelig lave moralske standard — alt dette gjør at det krav om moralsk lederskap som asiater og afrikanere for hundre år siden tok alvorlig, nå bare vil bli til latter.

Det er klart at dette må få store konsekvenser for misjonæren. Misjonærene i det nittende århundre, som for størsteparten kom fra den hvite rases land til Asia, Afrika og Stillehavsoyene, de fulgte — så å si — med verdensmaktens strøm. De var representanter for den rase som hadde ledelsen på det verdslige område. Ved siden av evangeliet brakte de med seg skoler, legevirksomhet, praktiske tiltak i næringslivet og den økonomiske makt som nå etterhvert fikk den dominerende innflytelse i verden. Deres arbeidsmetoder bar i høy grad preg av dette. De grunnla store institusjoner og arbeidet med

planer om å høyne den generelle standard i de samfunn der de hadde sitt virke, så folket kunne få del i Vestens sivilisasjon. Etter den politiske maktforskyvning som nå har funnet sted, står misjonen overfor en ny situasjon, som minner meget mer om de forhold Paulus og hans medapostler arbeidet under enn om situasjonen i det nittende århundre. Etter å ha utviklet arbeidsmønstre som hadde sin gyldighet da misjonen fulgte med strømmen av verdslig makt, er vi nå nødt til å lære hvordan vi skal gå i motsatt retning av disse mønstre. Det er et overmåte vanskelig omskifte.

2. Den annen kjensgjerning som jeg vil nevne, er på en paradoksals måte beslektet med den første. Til tross for det forhold som ovenfor er pekt på, er vi nå for første gang vidne til at det vokser frem en verdens-sivilisasjon, som omfatter hele kloden og alle raser, en sivilisasjon som bygger på den vitenskap og teknologi og de økonomiske og politiske ideer som er utviklet i den vestlige verden. Utbyggingen av kommunikasjonene er kommet så langt at man fra nesten en hvilken som helst bebodd del av kloden lett kan nå de andre. Som aldri før er hele menneskeheten knyttet sammen i innbyrdes avhengighet. Det tekniske mønster for denne nye sivilisasjon er blitt utviklet i de gamle kristne land i Vesten, men det betraktes ikke lenger som et særkjenne for disse, men som en felles eiendom for alle mennesker. Stater som nylig er blitt uavhengige og som prøver å fri seg fra den kulturelle innflytelse fra vest, må samtidig vende seg dit for å få hjelp til den tekniske utvikling som ikke er til å komme forbi dersom de skal få del i den moderne verdens-sivilisasjon. Dette er et universelt fenomen, viktigere enn den meget omtalte deling av verden mellom de kommunistiske og ikke-kommunistiske stater. Fordi det er universelt, legges det mindre merke til enn det fortjener, men likefullt er det en av de avgjørende kjensgjerninger i vår tid.

3. Den tredje kjensgjerning som gjør at misjonen i dag står overfor en annen situasjon, er at de unge kirker er vokst frem til modenhet og autoritet. Det faktum at det

eksisterer en stor familie av kirker i alle deler av Asia, Afrika, Stillehavs-øyene og Latin-Amerika, er en frukt av misjonsarbeidet gjennom de siste 200 år. Bare langsomt har det gått opp for oss hva det innebærer at de er der, men nå er det alminnelig akseptert at dersom vi tenker problemene igjennom med virkelig teologisk alvor, blir vi nødt til å innrømme at tilblivelsen av de unge kirker fører med seg at mye av det tradisjonelle mønster fra det nittende århundres misjon ikke lenger har gyldighet. Hvis vi godtar — og det må vi gjøre — at de unge kirkene hver på sitt sted simpelthen er Kristi legeme, da er det ikke lenger mulig å oppfatte misjonen som et foretagende dirigert fra et hovedkvarter i Europa eller Amerika. Ledelsen ligger hos den nye kirke som Gud har grunnlagt. Misjonærens oppgave er vesentlig av hjelpende art. Dette betyr — som Walter Freytag så levende uttrykte det på Ghana-møtet — at misjonen har «mistet sin umiddelbarhet». Det er ikke lenger i gammel forstand et spørsmål om å gå ut fra et kristent til et hedensk land. Misjonæren må stille seg til disposisjon for den institusjon som Gud allerede har satt midt i hedenskapet som sin utsending og sitt vidne. Det spørsmål reiser seg da: Er misjonæren i dag et aktivum eller et passivum for den unge kirke? I mangt og mye kan han representere verdifulle aktiva, men i mange tilfelle vil det at han er utlending, med en mangelfull forståelse av folkets språk og kultur og en tydelig tilknytning til den tidligere kolonimakt, gjøre ham til en belastning. Hvem kan unngå å legge merke til det preg av kolonialisme som gjerne vil henge ved en misjonsstasjon, selv om kolonitiden politisk sett er til ende? Og hvem kan undres over at mange unge misjonærer, deriblant nettopp de dyktigste og mest våkne og åndelig sett mest følsomme, kjenner seg usikre på om de er kommet på den rette hylle?

Disse tre kjensgjerninger — den politiske maktforskyvning, utviklingen av en felles verdenskultur og fremveksten av de unge kirker — representerer tilsammen en så dyptgående forandring at alt som heter utenlandsk misjon, for mange —

både i øst og vest — ter seg som noe av en anakronisme. Slagordet «misjonens tid er forbi», som så vidt jeg vet første gang ble uttalt av dr. Max Warren i Willingen 1952, blir gjentatt med en ganske annen mening enn den han la i det, for dr. Warren er jo fremdeles generalsekretær i Church Missionary Society!

Stundom får ordet denne formulering: «Misjonens tid er blitt etterfulgt av perioden med mellomkirkelig hjelp.» I en viss mening kan dette også ha sin gyldighet. For det første henleder det oppmerksomheten på den umåtelig viktige kjensgjerning at — under ledelse av Kirkenes Verdensråd — er vår tid begynt å gjenoppdage Det nye testaments syn på den gjensidige solidaritet mellom kirkene. Gjenoppdagelsen av det faktum at denne samdeling ikke bare hører hjemme i krisesituasjoner, men har sin rot i selve kirkens vesen, markerer begynnelsen til en ny tid i kirkens liv. For det andre peker dette slagordet på en nødvendig forandring i misjonens «mønster», så de unge kirker virkelig kan få den viktige plass i misjonen som de skal ha.

Likevel er utsagnet, slik som det lyder, både meningsløst og farlig. Det er meningsløst, for så lenge en meget stor del av jordens befolkning er nesten helt uten kontakt med evangeliet, er det absurd å si at misjonens tid er forbi. Det er farlig, fordi det er nettopp dette kristenheten gjerne vil høre. Jeg tror ikke vi tenker tilstrekkelig over at selv etter 200 års misjon inntar misjonen fremdeles en meget periferisk plass i bevisstheten hos de kristne i Vesten. Vi må være klar over at selve hovedtrekkene i hva det vil si å tilhøre den kristne kirke, ble skapt gjennom de tusen år da kristendommen var på defensiven, da kirken levde i en nesten total isolasjon fra de ikke-kristne kulturer, fordi den på grunn av islam var avskåret fra kontakt med størsteparten av verden. I denne situasjon ble den illusjon at misjonens tid er forbi nesten en integrerende del av kristendommen. At denne illusjon lever videre, kommer til uttrykk i kirkens vanlige liv, i strukturen av våre menigheter og kirkesogn, i vårt syn på presteembetet, og i

den alminnelige oppfatning hos kirkens medlemmer. Til og med vår teologiske opplæring gir et veltalende vidnesbyrd om denne illusjon. Kirkehistorie fremstilles i alminnelighet ikke som historien om evangeliets seiersgang, men som historien om de indre stridigheter i kirken; våre dogmatiske systemer har ikke front mot de ikke-kristne tankebygninger, men mot rivaliserende fremstillinger av den kristne tro. Opp-læringen av prester tar ikke sikte på misjon, men nesten helt og holdent på omsorgen for allerede eksisterende kristne menigheter. Etter den relativt korte periode ansvaret for misjonen igjen har vært levende, side om side med den kulturelle og politiske ekspansjon fra Vest-Europa, ville det nå være høyst lettsindig å falle tilbake til kristenhetens tusenårige søvn under påberopelse av slagordet om at «misjonens tid er forbi».

Men selv om dette ordet stundom oppfattes på en måte som er både meningsløs og farlig, er det like fullt et faktum at vi står overfor en situasjon så dypt forskjellig fra den da den moderne misjon ble til og fikk sin form, at vi nå må foreta en gjennomgripende og grundig undersøkelse av hele prosessen, både når det gjelder midler og mål. Om metodene vil jeg ikke si noe her, men om grunnlaget for og meningen med misjonen teologisk sett vil jeg ta frem noen tanker ut fra den nåværende fase av diskusjonen. Et passende utgangspunkt kan da være debatten om dette emnet på verdensmisjonsmøtet i Willingen i 1952. Dette møtet ble holdt i første rekke for å drøfte misjonens basis og oppgave fra teologisk synsvinkel, men man kom ikke til enighet om de sentrale spørsmål. Møtet ville ikke godta rapporten fra den teologiske kommisjon som hadde arbeidet med emnet. Uenigheten dreide seg særlig om to nærbeslektede punkter: kirkens plass i fremstillingen av misjonens basis, og om det tilstrekkelige i en kristologisk, i motsetning til en trinitarisk fremstilling av misjonens teologi. For å ta det siste punktet først, hevdet de amerikanske teologer sterkt at misjonen i altfor høy grad ble presentert i kategorier som refererte seg til den annen

person i treenigheten, og at en adekvat fremstilling av emnet måtte ta hensyn til forholdet mellom misjonen og Guds verdensstyre og til Den hellige ånds gjerning som Kristi fremste vidne. Det andre punktet er som sagt nær beslektet med dette, for en utelukkende kristologisk forståelse av misjonen kunne lett føre til et helt falskt syn på den, som om misjonen rett og slett er en historisk videreføring av en bevegelse som Jesus gjorde opptaket til, noe som *vi* skal fremme, noe som profanhistorien med krig og rykter om krig, rikers og kulturers fremvekst og fall, bare danner skueplassen for, — altså et syn på misjonen som er mer opptatt av kirken enn av verden. Angrepet på den kirke-sentriske oppfatning av misjonen var altså nær forbundet med angrepet på den rent kristologiske oppfatning, selv om intensjonen ikke var den samme.

Denne dobbeltdiskusjon reiser tydelig en hel rekke problemer: kirkens egenart, forholdet mellom Den hellige ånds og misjonens gjerning og forholdet mellom misjonen og den profane historie. Her vil jeg bare ta opp to spørsmål: Hva er forholdet mellom kirkens misjon og profanhistorien, og hva er forholdet mellom kirkens enhet og dens misjon ut fra denne forståelse? La meg begynne med det første spørsmålet.

Dersom en ser på de store misjons-avsnittene i Det gamle testamente, er det helt klart at Israel ble ikke kalt til å gå inn for en eller annen slags verdensbevegelse, men til å være Guds vidne — vidnet om hva han gjør og vil gjøre mot nasjonene. Gud rekvirerer ikke hjelp fra Israel for å kunne hamle opp med Assyria og Babylonia og Egypt og deres overveldende makt. Tvert imot, disse store riker er bare som støvkorn på vekten i hans hender. Han lar dem stå frem og gå til grunne alt etter som han vil. Men Israels rolle er å være vidne og tolk for nasjonene om hendinger som ellers ville synes meningsløse. Israel har fått adgang til Guds hemmelige råd, og har derfor fått i oppdrag å være hans vidne. Israels misjon gjelder ikke begivenheter som er adskilt fra eller står i motsetning til det som hender i historien, den gjelder historiens virkelige mening og mål — en mening som ellers er skjult.

Vi finner det samme i Det nye testamente, mest fullstendig i de apokalyptiske avsnitt i evangeliene (Mark. 13 og parallellsteder). Sammenhengen her er Jesu profeti om ødeleggelsen av templet, noe som synes å være akkurat det motsatte av hva Messias' disipler skulle vente og håpe på. Det er meget mer enn ødeleggelsen av et blant verdens mest storslagne byggverk, meget mer enn ødeleggelsen av et av menneskehetens fremste religiøse symboler, det er en tydelig benektelse av profetien om at Sions berg ville bli midtpunktet som alle nasjoner skulle vende seg til for å bli den levende Guds folk. Disiplene er dypt bekymret og ber om å få lys over det som skal hende. Til svar gir Jesus dem en tolkning av den tid som de — og vi — skal leve i, tiden mellom hans første og hans annet komme. Det er et kall til dem og til oss om å tyde profanhistoriens begivenheter i lyset av hans misjon.

Ifølge Jesu ord slik som de er nedtegnet i Markus-evangeliet, er det fem karakteristiske trekk ved denne tid.

For det første er dette en tid da menneskene venter på Messias, og det kommer flere som gir seg ut for å være han. De dager er forbi da man ventet at livet skulle gå videre som det alltid hadde gjort, da generasjonene ble født og gikk bort akkurat som plantene som blomstrer om våren og visner om høsten, da menneskene holdt orden på det som hendte ved hjelp av en cyklisk kalender fordi man ventet at alle ting skulle vende tilbake til utgangspunktet etter mønster av cyklene i naturens liv. At Han som er alfa og omega kom til verden, betyr det samme som en polarisering i menneskelivet. Tingene kan ikke lenger gå rundt i ring. Spørsmålet om menneskets bestemmelse blir aktuelt. Tanken om frelse, om alle menneskers evige vel (ikke bare for den enkelte sjel som er løst fra denne verdens vansker) viser seg i horisonten. Folk og stammer som i årtusener har hatt et rent cyklisk eksistensmønster, blir uimotståelig og ugjenkallelig dratt med i strømmen av en eneste verdenshistorie som oppfattes i lineære kategorier, og i forhold til en siste slutt som all historie skrider frem mot.

For det annet er uro og lidelse for denne verden et tidens tegn. Her er det en nøyaktig parallell mellom Herrens ord om sin egen lidelse og hans ord om verdens lidelse. «Menneskesønnen skal lide»; «det må skje . . . » Men begge disse lidelser er fylt med håp fordi de er Kongedømmets fødselsveer. Den som er gått inn i samfunnet med Kristi lidelse, vil gå med håp inn i verdens lidelse, fordi han vet at disse ting må så skje.

For det tredje er denne tid også en lidelsens tid for kirken. Og kirkens lidelser har en spesiell karakter av *vidnesbyrd* (martyria). «Men ta eder i vare! De skal overgi eder til domstolene, og I skal hudstrykes i synagoger og stilles for landshøvdinge og konger for min skyld, til vidnesbyrd for dem. Og først må evangeliet forkynnes for alle folkeslag.» Gjennom forkynnelse og lidelse skal der avlegges et vidnesbyrd for hele verden. Det er hensikten med denne tid. For i Jesus er alle tings ende blitt åpenbart. Han er omega, enden som hele historiens alfabet går frem mot. Men alle tings fullending i ham er utsatt forat alle mennesker skal få anledning til å lære ham å kjenne og ta imot ham som sitt livs egentlige bestemmelse. Og likevel, som vi har sett, er det den virkelige Messias' komme som fremskynder tilsynekomsten av de falske messias'er, disse som lover menneskene alt mulig godt på andre vilkår enn han. Det er først når han virkelig kommer på et bestemt tidspunkt i historien at menneskene blir tvunget ut av det cykliske, prehistoriske eksistensmønster som størsteparten av dem har levd i, og blir stilt ansikt til ansikt med spørsmålet: «Hva er meningen?» Kirkens vidnesbyrd til jordens ender er således det punkt da meningen med den tid vi lever i, blir åpenbaret.

Men for det fjerde er dette vidnesbyrd bare i sekundær mening kirkens vidnesbyrd. I første rekke er det Den hellige ånds: «Det er ikke I som taler, men Den hellige ånd.» Dette er hele veien Det nye testaments lære om det kristne vidnesbyrd. I de dager da misjonen fulgte med og virket i strømmen av den politiske makt, var man fristet til å glemme dette.

Resultatet er blitt at misjonsarbeidet har fått for stor likhet med en rent human bevegelse som tar sikte på kulturell påvirkning, utdanning og opplæring. Den kjensgjerning at misjonen nå må arbeide mot strømmen, har ført til at mange av oss har gjenoppdaget den nytestamentlige sannhet at vidnesbyrdet i første rekke er et verk av Den hellige ånd, og at vår medvirkning er av strengt sekundær karakter.

For det femte er dette en tid da verden gjennom lidelse og vidnesbyrd går mot den siste slutt, da de falske messias'er avsløres og den sanne Messias — menneskesønnen — kommer i makt og velde. Verdens historie er ikke historien om en trinvis oppstigning mot en fullkommen verden, men historien om en kamp der stridspunktene blir stadig skarpere avgrenset inntil den endelige løsning. Krisene i historien er bud om dette siste og avgjørende vendepunkt. I det avsnitt vi her har for oss, ser Herren selvsagt frem til den spesielle krise som har sin årsak i romernes ødeleggelse av Jerusalem. Men bak denne krise, som bak alle de andre i historien, viser seg den siste og avgjørende krise. Her gjelder det åpenbaringen av Kristus og Antikrist, den virkelige frelse på Guds vilkår og det falske tilbud om frelse på andre vilkår, — tilbudet om alt mulig godt, fred, trygghet, lykke på andre vilkår enn dem som Gud har knyttet til dette. Antikrist er i Det nye testamente en skyggefigur, men i vår tid er vi blitt fortrolig med ham. Han gjør tegn og under. Han har de nødvendige ressurser. Han vet hvorledes han skal gjøre bruk av massekommunikasjonens media. De som følger ham, får se resultater, mens de som følger Jesus, må vandre i tro gjennom forvirring, lidelse og forakt. Slik blir historiens linjer trukket stadig skarpere opp. Polariseringsprosessen går videre. Og «den som holder ut inntil enden, han skal bli frelst».

Det nye testamente setter således den oppgave å avlegge et kristent vidnesbyrd for hele verden i sammenheng med å forstå meningen med profanhistorien. Misjonen er opptatt av å fullende Guds vilje med hele verden, og den er selv nøkelen til denne fullbyrdelse. De kristne er alltid blitt fristet

i to forskjellige retninger: enten til å identifisere en spesiell historisk krise med den siste tid, eller til å fjerne profanhistorien helt fra det område som evangeliet kaster lys over, altså til å trekke et absolutt skille mellom «Weltgeschichte» og «Heilsgeschichte». Den første tendens har ført til fantastiske forsøk på å regne ut dagen og timen for Herrens komme, og den annen til en oppfatning av misjonen som helt og fullt konsentrerer seg om utviklingen av kirken og ser på historien bare som en bakgrunn. Mark. 13 inneholder advarsler mot begge disse villfarelser. På den ene side heter det at «hin dag eller time vet ingen», på den annen side får vi påbud om å tyde tidenes tegn. På den ene side sies det advarende at det er ikke gitt noe menneske, ja, ikke engang Menneskesønnen selv, å vite grensene for historiens gang, på den annen side får vi høre at profanhistorien skal forstås under synspunktet av Guds vilje åpenbart i Kristus, og at vi skal se forkynnelsen av evangeliet for alle folk i relasjon til fullbyrdelsen av Guds vilje og Herrens komme.

Dersom denne fortolkning av Skriften er riktig, da er det en del av misjonsteologiens oppgave å kaste lys over meningen med profanhistoriske hendinger i samtiden. En virkelig bibelsk misjonsteologi vil føre til at vi ikke bare blir opptatt av misjonens resultater som et menneskelig tiltak, men med hele fullendingen av Guds plan for verden, som misjonen er nøkkelen til. Det vil f. eks. resultere i at vi tolker til og med slike hendinger som stengingen av China for kristen misjon under synspunktet av Guds rikes seier, akkurat som de første disipler måtte lære å se endog ødeleggelsen av templet fra samme synspunkt.

I utlegningen av Mark. 13 har jeg allerede antydnet en tolkning av vår egen tid. Den viktigste og mest omfattende generalisering om den som vi kan komme med, går ut på at den er en tid da alle nasjoner og folk for første gang blir trukket ut av statiske eller cykliske eksistensmønstre og inn i én og samme verdenshistoriske strøm, eller rettere fossefall. Der er nå — som verdensmisjonsmøtet i Jerusalem 1928 ganske

riktig så — en felles verdenskultur, dominert av ideer som har sin rot i det kristne Vesten. Ingen del av menneskeslekten står nå utenfor innflytelsen fra denne kultur. Selv avsidesboende og utilgjengelige stammer, slike som nå blir oppdaget i høylandet på Ny Guinea, blir uimotståelig dradd med i strømmen, uten at de selv er klar over det. Bonden i India som har vært vant til å regne tiden i sykler på 60 år, og for hvem der ikke eksisterte noen historie, fordi han gikk ut fra at alt menneskelig vender tilbake til sitt utgangspunkt, han kan nå ikke unngå å bli trukket inn i tankebaner som bygger på suksessive femårs-planer rettet mot fremtidige mål. Det gamle cykliske mønster er ugjenkallelig gått i oppløsning. Han er blitt en del av historiens eneste, uavvendelige strøm. Der er dem som tror at denne strøm kan holdes tilbake, eller at enkelte folk kan bli isolert fra virkningene av den. Men de narrer nok seg selv. Visst er det så at de som har muligheter til det, har plikt til å hjelpe primitive folk så de kan tilpasse seg denne nye verdenskultur med minst mulig av ulemper, og dette kan omfatte visse foreløbige forholdsregler for å lette trykket på dem som ikke med en gang evner å mestre det. Men etter min oppfatning er det en fullstendig illusjon å tro at deler av menneskeheten i lengre tid kan forbli avstengt fra denne strøm.

Men enda denne felles verdenskultur har sin opprinnelse i Vestens kristendom, er den en splittet kultur, blottet for noen som helst samlende oppfatning av menneskets natur og bestemmelse, og derfor virker den oppløsende på andre kulturer. Den bryter i stykker de gamle kulturelle bånd i de land der de store ikke-kristne religioner hører hjemme, men den kan ikke tilby noe alternativt samlende prinsipp. Jeg fikk et levende inntrykk av dette under et besøk i Midt-Østen, da jeg tilbrakte noen tid ved et stort universitet etter europeisk mønster midt i dette muhammedanske område. Universitetet var strengt sekulært, og ville ikke tillate noen undervisning i kristendom under universitetets auspisier. En kveld drøftet jeg meningen med dette med noen av lærerne. Jeg spurte

hva de regnet som det forenende prinsipp som ga dem rett til navnet *universitet* fremfor *polytechnicum*. Jeg spurte f. eks. hvorfra det økonomiske fakultet fikk de prinsipper som det la til grunn for sin vurdering av hva som er et godt økonomisk system og hva som ikke er det, og hvilket menneskesyn disse prinsipper er basert på. Jeg spurte videre hvilke prinsipper historieseksjonen fulgte når den la til rette et kursus i verdenshistorie. Etter hvilke prinsipper ble det avgjort hva som skulle tas med og hva som skulle utelates? Og hvilket syn på menneskets bestemmelse var disse prinsipper basert på? Ved slutten av samtalen måtte jeg trekke den konklusjon at svaret — hvis der da overhodet fantes noe svar — sannsynligvis var — «Det Beste» (The Reader's Digest). Der eksisterte i det hele tatt ikke noe samlende prinsipp. Denne store undervisnings-institusjon var helt og holdent en oppløsende faktor, — den brøt i stykker den gamle islamittiske kultur, men hadde ikke noe samlende prinsipp å sette i stedet, sannsynligvis virket den bare som forløper for en av de sekulære ideologier: kommunisme, nasjonalisme eller hva som nå ville komme etter.

For hvis man spør: «Hva er drivkraften bak denne verdenskultur? Hva er det som gir den makt til å oppløse slike gamle og massive tankebygninger som de religiøse kulturer i India og China og Japan?» — da er svaret at i en eller annen form er det troen på et nytt system. Dette nye system kan oppfattes på ulik vis: det kan være proletariatets overtagelse av makten, nasjonal frigjøring, teknisk fremgang, eller den store leders seier. Poenget er at der er en ny verden like bak horisonten som kommer til å bli like forskjellig fra den nåværende som lyset er fra mørket. Det er troen på dette som gir drivkraften til de elementer av Vestens kultur som blir assimilert selv av de folk som politisk opponerer mot Vesten, de elementer som utgjør vår tids felles verdenskultur. Tydeligvis er denne tanke om et nytt system en sekularisert utgave av den bibelske tro på Guds rikes komme. Den er fremmed for de store religiøse kulturer i Asia, og er kommet til

dem fra det kristne Vesten. Det er et faktum at selv når de tidligere avhengige folk gjør seg gjeldende politisk overfor de tidligere kolonimakter i Vesten, så skjer dette i kraft av ideer som har sin rot i Vestens tradisjoner. Bevegelser som Hindu Mahasabha og Muslim-brorskapet, som har søkt tilbake til de gamle ikke-kristne religiøse kulturer som ideologisk basis, har ikke vært heldige i sine forsøk på å få politisk makt. Denne ene verdenskultur som oppløser de gamle kulturer og driver folkene inn i en verdenshistorisk enhetsstrøm, beherskes av en rekke sekulariserte versjoner av det kristne håp om Gudsrikets komme.

Dette bilde av hva som går for seg i vår tid, er illustrerende for det bibelske historiesyn slik som det kommer til uttrykk i det apokalyptiske avsnitt i Markus-evangeliet, samtidig som denne historieforståelse igjen kaster lys over vår tid. At han som er historiens mål, kommer til syne midt i historien, fører med seg en polarisering i menneskelivet. Evangeliene selv gir oss eksempler på det. Menn og kvinner som kommer innenfor rekkevidden av hans innflytelse, føres vennlig, men ubønnhørlig til et punkt der de må ta en avgjørelse, for eller imot ham. I og med at han er kommet i kjød, aktualiseres i konkret form spørsmålet om deres evige bestemmelse. De må enten bekjenne ham som Herren — og dermed akseptere sin virkelige gudgitte bestemmelse, eller de må forkaste ham som en bedrager og gudsbespotter — og dermed gi seg selv over til Satan. Hvorledes man her drives frem til det endelige utfall, ser vi mest levende i beretningen om Judas, men også hos andre som passerer revy i evangeliene. Og fra dette punkt ser Det nye testamente menneskehetens historie som den endelige realisering av denne polariserende makt hos Ordet som ble kjød. Straks han er kommet, blir spørsmålet om menneskets frelse ikke til å unngå. All historie får til syvende og sist bare én utgang — enten frelse i Jesus, eller det falske tilbud om frelse i et annet navn, et annet system, en annen lære. Den endelige utgang er: Kristus eller Antikrist. Alle folk stilles ubønnhørlig overfor dette valg.

Kirkens misjon til alle folk er å forstå ut fra dette bilde av historien som et hele. Den er ikke *årsaken* til det som hender i historien, men *nøkkelen* til det. Den er stedet hvor meningen med menneskelivet og historien er å finne, og her er det derfor mulig å være bevisst med på å føre historien frem mot målet. Det klassiske avsnitt i Det nye testamente når det gjelder forholdet mellom misjonen og hele skapningens formål, er Efeser-brevet. Her er apostelen opptatt av Guds hemmelige vilje som han har kunngjort, til å «samle alt til ett i Kristus, både det som er i himlene og det som er på jorden» (1,10). Hele kosmos, som ble til gjennom Kristus, skal også få sin fullending i ham. Dette er hemmeligheten, som før har vært skjult, men nå er kunngjort for kirken. Og kirken er ikke bare stedet hvor den er kunngjort, men tegnet på dens virkelighet. Kirken er stedet hvor de dypeste og bitreste splittelser — de som har med rase og religion å gjøre — bringes til å gro, stedet hvor det blir skapt en ny menneskehet der det hverken er jøde eller greker, hverken slave eller fri. Den er stedet hvor de som var fremmede for hverandre, skilt av en avgrunn dypere enn selv den mest dyptgående av de splittelser som hjemsøker vårt samfunn i dag, blir medborgere og lemmer på det ene og samme legeme. Derfor er den et tegn, ikke bare for mennesker, men også for det som Paulus kaller «maktene og myndighetene i himmelen» (3,10), om denne gamle tanke hos Gud, som var skjult, men nå er åpenbart.

Her må det understrekes at apostelen taler om praktiske jordiske realiteter. Han taler om den kjensgjerning at de gamle forskrifter som forbød jøder og hedninger å spise sammen, er blitt avskaffet. Han taler ikke om en rent åndelig enhet — hva nå dette kan bety. Hans usedvanlig kraftige sammenstøt med Peter om bordfelleskapet viser at han tenkte på de praktiske realiteter i samlivet mellom mennesker, så konkret som vel mulig. Det er et merkelig eksegetisk innfall at det Paulus sier om kirken i dette brevet stadig er blitt spiritualisert, og det er blitt antydnet at han i virkeligheten

ikke taler om kirken som et synlig, sosialt fenomen, men om en slags usynlig, åndelig kirke. Men det fins ikke det minste spor av bevis for dette i teksten. Det er rett og slett noe som man har lagt inn i den. Alt både i det Paulus skriver og i det han foretar seg, viser at han var opptatt av det enkle sosiale faktum at mennesker som hadde vært helt skilt fra hverandre, nå var blitt medlemmer av samme familie, så at de ikke bare kunne, men *måtte* spise sammen, dyrke Gud sammen og arbeide sammen som én familie.

Denne nye realitet er selvsagt mer enn et sosialt faktum. Den har sin rot i et nytt forhold til Gud. Den er blitt til ved det Gud gjorde for alle mennesker gjennom Kristi kors. De som var langt borte, er — som apostelen sier — «kommet nær til ved Kristi blod». De er blitt forlikt «i ett legeme med Gud ved korset». Det er denne begivenhet, dette vendepunkt i historien, dette øyeblikk da mennesket møtte sin skaper ansikt til ansikt og myrdet ham under påberopelse av de høyeste etiske og politiske prinsipper, det er denne krise i all menneskelig eksistens som har fremkalt den nye situasjon. Denne krise fører med seg en krise hos hvert eneste menneske, en krise som går helt inn til kjernen i dets vesen. Den medfører en total indre nyorientering. Men den er ikke bare en indre, åndelig affære. Den vil si å bli «forlikt i ett legeme». Paulus vil ikke gå med på at disse to skal bli skilt: ett legeme og én ånd, for han vet at de begge nødvendigvis hører med til det ene håp i vårt kall, — det håp at alle ting, synlige og usynlige, skal bli samlet til ett i Kristus. Og sannelig trenger vi ikke Det nye testamente til å fortelle oss at en såkalt åndelig enhet som ikke kommer til uttrykk i et synlig fellesskap, den står i fare for å bli fromt humbug.

Denne kirke, denne ene nye familie som er skapt av Gud i Kristus av alle stammer og nasjoner og folk, den er altså satt av Gud midt i verden til tegn på det som all skapning og historie går frem mot. Den er Kristi legeme, det nye menneske, den annen Adam, den nye menneskehet, som vokser frem til full modenhet og drar til seg alle slags mennesker. Her

får verden anledning til å se og akseptere sin virkelige bestemmelse, ta imot den eller avslå den, for begge muligheter står åpne. Kirken er således så å si Guds viljes kvasse egg i historien, stedet hvor valgmulighetene presenteres i stadig skarpere form — Kristus eller Antikrist. Og det er ut fra disse forutsetninger vi må forstå kirkens misjonsoppgave overfor verden i dag. I den moderne misjons første tid var det et annet bilde som lå til grunn for tankegangen hos vanlige kristne. Da kristenheten var den lille del av jordoverflaten der européiske folk hadde slått seg ned, mens resten av verden lå utenfor evangeliets lys, var det naturlig å tenke seg misjonen som å gå fra denne festning ut i mørket og ødemarke. I dag må vi skildre den på en måte som ligger meget nærmere opp til det vi finner i Det nye testamente. Kristenheten i dag — dersom vi i det hele tatt kan bruke dette ordet — er samfunnet av kirker spredt over hele verden, i hvert eneste land, vanligvis i små mindretall, og stilt overfor ikke bare de gamle hedenske religioner i Asia og Afrika, men også det moderne hedenskap hos den hvite mann og det nye avguderi med nasjon, rase og klasse. Vi må tenke oss dette samfunn av kirker på lignende måte som Paulus taler om menighetene i hans tid, disse små flokker av mennesker, spredt omkring i havnebyene rundt Middelhavet, en broget blanding av jøder og grekere, slaver og deres herrer, lærde og ulærde, men likevel ett samfunn, som vendte seg til alle mennesker og ville gi dem del i hemmeligheten ved sitt fellesskap. I det 20. århundres verden, så sønderrevet av splid at nasjonene selv når de er samlet, står lammet overfor problemer som en av dem alene lett kunne løse, en verden så fylt av frykt at den synes stadig å balansere på kanten av krig, i denne verden må vi se misjonen som den ene nye familie over hele jorden, Guds husholdning, et tegn for alle mennesker om deres egentlige bestemmelse i Kristus, alle menneskers tjener for Kristi skyld, Kristi sendebud til alle mennesker alle vegne med innbydelse til dem om å bli forlikt med Gud.

Men dersom man etterlyser et slikt bilde av misjonen i

dag, må det straks legges til at kirkens nåværende tilstand forvrenger dette bilde nesten til det ugjenkjennelige. Kirken står overfor verden ikke som et fellesskap, men som et fantastisk kaos av fragmenter, adskilt på grunn av rase, tradisjon eller lære. Istedet for et bilde av den ene Frelser, får verden se et avskyelig galleri av karrikaturer. Og så flinke som vi er til å rettferdiggjøre hver eneste en av disse splittelser, blir vår synd bare enda større. Vi vifter med navnene på våre store kirkegrunnleggere — Luther, Calvin, Wesley og de andre — alle sammen Guds tjenere utsendt for å bygge på den ene grunnvoll. Vi vet hva Paulus sa til dem som sa: «Jeg holder meg til Paulus, jeg til Apollos, jeg til Kefas, jeg til Kristus.» Han brukte det ordet som må ha svidd mer enn noe annet han kunne ha valgt, han sa: «I er jo ennå kjødelige.» Kan det være tvil om at vi er under den samme dom? Kan det være tvilsomt at når vi setter menneskenavn, menneskelige tradisjoner i lære og liv, som vi er blitt oppfostret i, i stedet for det ene kors som ble reist forat det skulle dra alle mennesker til seg — da er vi i realiteten kjødelige, da setter vi vår lit til menneskers tradisjoner heller enn til «han som gjør de døde levende og nevner det som ikke er til, som om det var til»? Vi finner grunner for å trekke «praktiske» skiller mellom kristne, idet vi påberoper oss at dette berører ikke vår «åndelige» enhet. Men vi minnes jo hva Peter sa til dem som kritiserte ham fordi han spiste sammen med hedninger: «Ga nu altså Gud dem den samme gave som han ga oss, da de var kommet til troen på den Herre Jesus Kristus, hvem var da vel jeg, at jeg skulle være i stand til å hindre Gud?»

Jeg skulle kjenne noe til begge disse former for splittelse, vi strevde jo med dem i Sør-India i de mange år da vi arbeidet for enhet. Men jeg vet også at de er en direkte fornektelse av evangeliet. I og med dem gjør vi kjent for verden at vi tror ikke at Kristus er nok til å forlike alle mennesker med Faderen i ett legeme. Kirkens splittelse er en permanent og åpen motsigelse av selve kjernen i det evangelium som vi forkynner. Gud være takk at kirkene overalt tar til å skamme seg

over den! Men følelser er ikke nok. Vi omgås fremdeles med disse spørsmål som om vi hadde hele evigheten foran oss. Men det har vi ikke. Gud har oppgaver som skal utføres, og vi har ikke lov til å la det drive i det uendelige mens vi blir enige med oss selv om vi skal gjøre hans vilje eller ikke. Vi er blinde både overfor evangeliets realiteter og den nåværende verdens kjensgjerninger dersom vi forestiller oss at spørsmålet om kristen enhet kan overlates til morgendagen. Vi er i sannhet dårer dersom vi ber, som Augustin før sin omvendelse: «Gud, gi oss enhet, men ikke ennå!» Spørsmålet om kristen enhet som det reises av kirkens misjon overfor verden, er et spørsmål ikke for i morgen, men for i dag.

Og på sett og vis er det et enkelt spørsmål. Det har nok mange kompliserte sider, men i sin kjerne er det enkelt. Det er spørsmålet om Kristus er det alt-bestemmende sentrum både i historien og i det enkelte menneskeliv. Det er spørsmålet der all historie, all skapning, konvergerer. På dette spørsmål må kirken gi et utvetydig svar. Det er dens misjon overfor verden.

(Oversatt av Bjarne Handeland)